

atlant

Info. 4. – Juni 2024

ET MINISTERIUM FOR SAMFUNDSBEREDSKAB?

LARS BANGERT STRUWE (RED.) OG MIKKEL VEDBY RASMUSSEN

ET MINISTERIUM FOR SAMFUNDSBEREDSKAB?

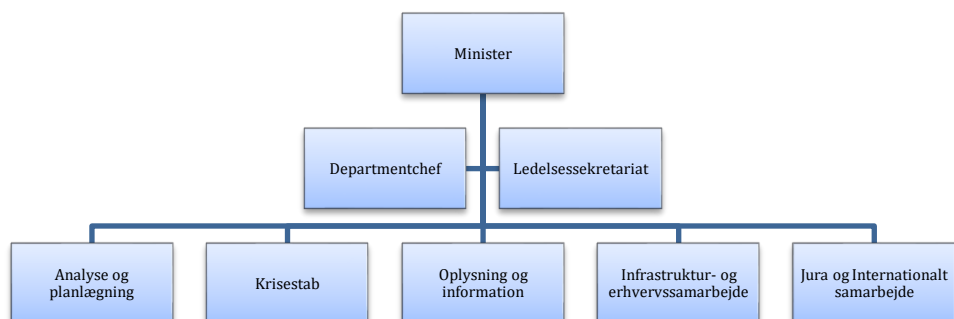
Hvad lærte vi af coronakrisen? I Danmark har debatten om det spørgsmål været fokuseret på spørgsmålet om hvordan landet blev ledet og hvordan en række centrale beslutninger (ikke mindst beslutningen om at aflive landets minkbestand) blev taget. Vi har imidlertid kun i ringe omfang diskuteret, hvad vi lærte af håndteringen af coronakrisen, som vi kan bruge i håndteringen af fremtidige kriser.

Vi mangler et fyldestgørende svar på de beredskabsspørgsmål som voldsomme hændelser forårsaget af klima, epidemier og ikke mindst den nye sikkerhedspolitiske situation i Europa rejser. Ruslands invasion af Ukraine i februar 2022 har givet anledning til at spørge, hvordan Danmark ville håndtere en fremtidig sikkerhedspolitisk krise og hvorvidt det danske samfund og den danske stat har kapaciteten til at håndtere de risici, som er forbundet med f.eks. hybridkrig herunder risikoen for f.eks. statskontrollerede russiske og kinesiske hacker angreb.

Et svar på spørgsmålet om hvad vi lærte af coronakrisen og hvordan Danmark kan ruste til at håndtere fremtidige sikkerhedspolitiske udfordringer, er at vi har brug for et ministerium for samfundsberedskab.

Spørgsmålet om organiseringen af det danske beredskab har været behandlet på en lang række møder, seminar og i analyser af bl.a. Forsvarsakademiet og Center for Militære Studier.¹ Det er ikke formålet med dette Atlant Info at opsummere disse analyser. Dette Atlant Info vil give et bud på, hvordan et sådant ministerium kunne organiseres.

Forslag til organisationsdiagram for ministeriet

INDHOLDSFORTEGNELSE

Et ministerium for samfundsberedskab?	2
Baggrund.....	4
Lovgivning.....	6
Organisation for Ministerium for samfundsberedskab	7
Oranisationsdiagram Ministerium for samfundsberedskab	8
Analyse af de beredskabsspørgsmål som den nye sikkerhedspolitiske situation i Europa rejser.....	9
Noter og billeder.....	10

BAGGRUND

Under coronakrisen viste det eksisterende kriseberedskab og de principper om bl.a. sektoransvar, som beredskabet byggede på, sig utilstrækkeligt. På baggrund af de erfaringer, som danske myndigheder gjorde sig fra 2020-2021, er der grund til at formode beredskabet vil være mindst lige så utilstrækkelig i tilfælde af en sikkerhedspolitisk krise.

I Danmark er man relativ dygtig til at løse hurtigt opståede kriser og koordination i den forbindelse. Imidlertid viste coronakrisen, at kriseberedskabet ikke er opbygget med henblik på en langvarig krise. Allerede i 2020 konkludere et tidligere Atlant Brief: *Beredskab – beredskabstankegang og strategi efter covid-19*, at når der skal ske ikke blot en koordinering, men også en prioritering og en mobilisering af samfundets ressourcer, ender man reelt med at mangle en myndighed, der har det nationalt strategiske ansvar.ⁱⁱ

I NATO har man i analysen af de danske kapaciteter i 2019/2020 skrevet, at Danmark er ret godt med på resiliens på sektor-niveau, men *"its work would benefit from an overarching framework for the implementation of the seven baseline requirements."*ⁱⁱⁱ

Der var med andre ord identificeret et behov for en revision af de principper, som beredskab og krisestyring organiseres efter i Danmark, samtidig med en forøgelse af de administrative ressourcer for beredskab og krisestyring.

I maj 2020 etablerede regeringen en *styrelse for forsyningssikkerhed*, som fik til formål at sikre indkøb af værnemidler og sikre at kritisk infrastruktur fungerede.^{iv} På det tidspunkt blev der spekuleret i, om denne styrelse kunne udvikle sig den myndighed, som havde det nationale strategiske ansvar for beredskab og krisestyring. Det er imidlertid ikke sket.

I september 2022 foretog den *sikkerhedspolitiske analysegruppe* en grundig gennemgang af beredskabsorganisering i Kongeriget.^v På den baggrund konkluderede formanden, ambassadør Michael Zilmer-Johns, at 'på tværs af hele den offentlige og den private sektor må det sikres, at robuste og gennemøvede beredskabsplaner muliggør opretholdelse af vitale samfundsfunktioner under kriser, naturkatastrofer og hybride angreb.' Siden har Michael Zilmer-Johns på den baggrund argumenteret for oprettelsen af et ministerium for samfundssikkerhed.

I *regeringsgrundlaget* fra december 2022 tager regeringspartierne anbefalingerne til sig og lover at 'tage initiativ til at styrke organiseringen og prioriteringen af samfundsberedskab, krisestyring, kritisk infrastruktur og forsyningssikkerhed'.^{vi} Denne del af regeringsgrundlaget er endnu ikke blevet implementeret, men har været genstand for omfattende debat, herunder en høring arrangeret af Folketingets forsvarsudvalg 15. maj 2024.

Behovet for en reform af beredskab og krisestyring er således identificeret. Der foretaget analyse og anbefalinger på området. Regeringen har i princippet besluttet at gøre noget ved sagen. Spørgsmålet er hvad, der skal gøres.

Dette Atlant Info vil give et kort bud på, hvad man konkret kan gøre for at etablere en myndighed med nationalt strategisk ansvar på beredskabsområdet. Det handler om at ændre lovgivning og oprette et ministerium for samfundsberedskab.

LOVGIVNING

Beredskabsloven ændres således, at sektoransvars- og nærhedsprincippet suppleres med et kriseprincippet, et informationsprincippet og et oplysningsprincip.^{vii}

- *Informationsprincippet* skal sikre at beslutningstagere har den bedst mulige information om sårbarheder i det danske samfund og overblik over, hvordan disse påvirker hinanden. Alle aktører skal således være forpligtiget til at bidrage med data til at skabe et samlet overblik og dataindsamlingen skal organiseres på en måde, hvor alle aktører kan bidrage uden at krænke datasikkerhed og GDPR-regler.
- *Kriseprincippet* skal sikre de nødvendige ressourcer til varetage civil krisestyring, som leder indsatsen på tværs af offentlige myndigheder og sektorer samt koordinerer private aktører i tilfælde af krise eller krig.
- *Oplysningsprincippet* skal sikre, at borgere, virksomheder og andre aktører er informeret om trusler, usikkerheder og ansvar i tilfælde af en krise eller krig.

Der fremsættes desuden en **infrastrukturlov**, som definerer hvilke krav stilles til sikkerheden på energi- og infrastrukturinvesteringer. Som supplement til bl.a. investeringsscreeningsloven, skal denne lov således sætte ramme for sikkerhedskrav i offentlige udbud, teleinfrastruktur m.v.

ORGANISATION FOR MINISTERIUM FOR SAMFUNDSBEREDSKAB

I dag omfatter sikkerhedspolitik mange forskellige, ikke-militære aspekter, derfor vil en minister for *samfundssikkerhed* nemt kunne opfattes som en minister med ansvar for hele Danmarks sikkerhed, men ministerens ansvar skal være for evnen til at håndtere krisesituationer og for at sikre implementeringen af beredskabslovgivning, derfor er det mere retvisende at kalde det nye ministerium for ministeriet for samfundsberedskab.

Ministeren er medlem af regeringens sikkerhedsudvalg.

Ministeriet består af en række nye funktioner, som kombineres med eksisterende funktioner, der overflyttes fra andre ministerområder. *Beredskabsstyrelsen* overdrages fra Forsvarsministeriet til det nye ministerium for samfundssikkerhed. De kompetencer, som forsvarsministeren har ifølge beredskabsloven overdrages til den nye minister for samfundsberedskab.

Styrelsen for Forsyningsikkerhed overdrages fra Justitsministeriet til den nye styrelse. Fra Justitsministeriet overdrages også den *nationale operative stab* (NOST) til det nye ministerium. Fra Erhvervsstyrelsen overføres ressortansvaret for investeringsscreeningsloven, mens sager om digital sikkerhed overføres fra Digitaliseringsministeriet.

Ministeriets departement skal indeholde en *krisestab*, som kan aktiveres i tilfælde af en national krise eller krig. I tilfælde af en krise vil staben blive suppleret med relevante fagmedarbejdere, men staben består af en kerne af stabsmedarbejdere. Formålet med denne kernestab er at sikre en faglighed og professionalisme i krisehåndtering. Til hverdag, når staben ikke beskæftiger sig med en krise, afholder den øvelser, som opbygger det generelle kompetenceniveau i staten til at håndtere kriser. Staben bruges til at rådgive det lokale beredskab om opbygning af de lokale krisestabe.

Bedre data om beredskabskritiske forhold er afgørende for at kunne gennemføre god kriseledelse og forberede det rigtige beredskab på kriser. Derfor vil det nye ministeriums departement indeholde et kontor for *analyse og planlægning*. Dette kontor skal bruge moderne informationsteknologi til at skabe et dynamisk risikobillede, som konstant kan opdateres. På baggrund af dette risikobillede kan der opstilles scenarier, som bruges til at komme med data-drevne indstillinger til regeringen.

Årligt udarbejdes der en *nationale sårbarhedsvurdering*. Denne kombineres med en femårig analyse af fremtidige udviklinger på både det sikkerhedspolitiske område og

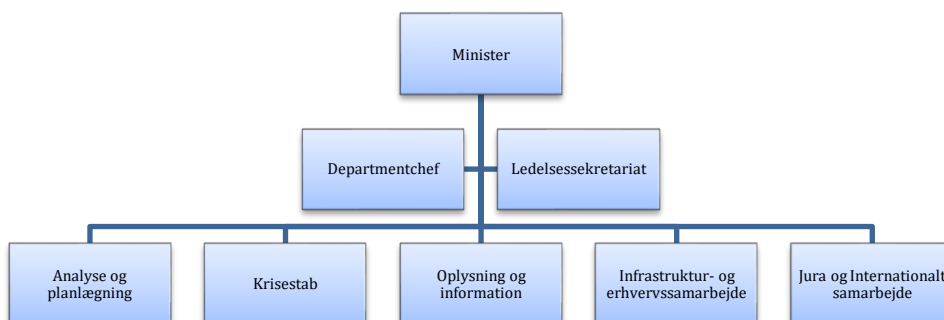
beredskabsområdet. Kontoret skal overvåge og formidle udviklingen inden for området hybridkrig.

Ministeriet skal sikre *oplysning til borgerne* om samfundsmæssige risici og hvordan borgere og virksomheder bedst håndterer risici. Formålet med at øge danskernes informationsniveau er at skabe et mere robust samfund. Der skal skabes en beredskabstankegang i det danske samfund, så den enkelte forstår sin egen rolle, sin virksomheds rolle etc. i beredskabet. Dette kan ske i et samarbejde med civilsamfundsorganisationer.

Det er vidt omfang *private aktører*, ikke mindst private virksomheder, som i praksis skal sikre samfundets robusthed. I en krisesituation vil samarbejde med private aktører være af afgørende vigtighed. Derfor skal ministeriet have et kontor for infrastruktur og erhvervsamarbejde. Kontoret skal afdække kapaciteter i det civile samfund, der kan indsættes i tilfælde af kriser eller krig. Derved øges robustheden i samfundet.

Dansk samfundssikkerhed er i stigende omfang reguleret af EU regler, f.eks. NIS-2 og CER direktivet, og genstand for samarbejde i NATO. Derfor vil det være vigtigt med et kontor for *internationalt samarbejde*, der kan koordinere samarbejde og implementering af indsatser for samfundssikkerhed med Danmarks allierede.

ORANISATIONSDIAGRAM MINISTERIUM FOR SAMFUNDSBEREDSKAB

ANALYSE AF DE BEREDSKABSSPØRGSMÅL SOM DEN NYE SIKKERHEDSPOLITISKE SITUATION I EUROPA REJSER

Der nedsættes en analysegruppe, der på tværs af sektorer analyser de beredskabsspørgsmål, som den nye sikkerhedspolitiske situation har skabt. Denne analysegruppe er forankret i analysekontoret. Gruppen leverer en rapport senest seks måneder efter nedsættelse.

NOTER OG BILLEDER

Forside: Forsvarsgalleriet: Karsten Sakariassen, Ingeniørregimentet

Side 4. : Forsvarsgalleriet: Tue Skals / FKO-KOM

Side 9: Forsvarsgalleriet: Peter Willemoes / Forsvaret

ⁱ Se f.eks. Henrik Breitenbauch, *Beredskab eller Intern Sikkerhed?* (København: Center for Militære Studier, 2012) og Rasmus Dahlberg, *Robusthed i Rigsfællesskabet* (København: Forsvarsakademiet, 2022).

ⁱⁱ <https://atlant.dk/publikationer/atlant-brief/beredskab-beredskabstankegang-og-strategi-efter-covid-19/>

ⁱⁱⁱ <https://www.fmn.dk/globalassets/fmn/dokumenter/aarsrapporter/nato/-nato-defence-planning-capability-review-2019-2020-.pdf>

^{iv} <https://sfos.dk>

^v <https://um.dk/udenrigspolitik/sikkerhedspolitik/den-sikkerhedspolitiske-analysegruppe>

^{vi} <https://www.stm.dk/statsministeriet/publikationer/regeringsgrundlag-2022/>

^{vii} <https://www.retsinformation.dk/eli/Ita/2017/314>